

Het is lastig
kiezen uit twaalf
verschillende
soorten *Salvia*
(*Salvia*).

DE TIJD IS ER RIJP VOOR

Op de Veluwe, aan de rand van het Edesche Bos, ligt de biologische sierplantenkwekerij De Hessenhof. Een van de weinige gecertificeerde kwekerijen in Nederland die het opkweken geheel in eigen beheer doet. De inspirerende tuin is een levend pleidooi voor het vakmanschap.

TEKST: LENNART PUIJKER FOTO'S: DE HESSENHOF

Je vindt op de kwekerij bijzondere soorten, zoals deze zonnehoed (*Echinacea pallida*).

De Hessenhof ligt er sereen bij op deze zonovergoten maartse dag. Ondanks dat de kwekerij over veertien dagen open gaat, ogen eigenaar Hans Kramer en zijn vrouw Miranda rustig. Geconcentreerd en bevlogen zijn ze bezig met hun levenswerk. Kweken is topsport. Met twee vaste medewerkers, een handvol vrijwilligers en – vaak [buitenlandse](#) – stagiairs maken zij al decennialang een succes van De Hessenhof.

DE KRAAMSCHUUR

Vanaf de ingang kijk je uit op de met zonnepanelen overdekte ‘Kraamschuur’. “Zo genoemd vanwege mijn achternaam”, grapt Hans. Al gauw blijkt dat op dit verkoop- en koffiepunt nieuwe ideeën ontstaan, door bezoekers die Hans tippen over soorten. “Alles wat ik niet ken, plant ik uit voor drie jaar. Daarna zeg ik pas of het wat wordt. Dat hangt af van hoe onderscheidend de plant is, hoe winterhard, hoe ziektebestendig, en of hij niet te erg woekert.” Hans spreekt over zijn planten als een trotse ouder over zijn kinderen.

Vanwege zijn selectiebeleid is het assortiment enorm, naar schatting verkoopt Hans meer dan 6.000 soorten.

“Veel te veel, maar dat is een luxeprobleem. De mensen zijn altijd blij verrast dat er zoveel te kiezen valt.” Op het informatiebord naast de Kraamschuur zie je waar je 3.083 soorten verspreid over de kwekerij vindt. En dat is nog niet alles, want erboven staat in grote letters: ‘Dit is geen voorraadlijst’. Hoe kunnen zoveel soorten groeien op de schrale bodem daar, het ‘Veluwe klapzand’?

EEN VOORRAAD ALS SCHATKIST

Ten westen van de schuur, achter de tunnelkas met niet-winterharde planten, ligt het antwoord: bladaarde. Het ligt verdeeld over vier bergen van vier meter breed, twee meter hoog en zo’n vijftig meter lang, in allerlei staten van compostering. Bladaarde is de belangrijkste organische stof voor Hans. “Vlakbij ligt het kerkhof. Al het bladafval van daar verdween dertig jaar geleden op de vuilnisbelt. Ik kende de opzichter die het opruimde, zo kwam het uiteindelijk bij mij”, vertelt Hans. Later overlegde hij met gemeente Ede waardoor hij ook het bladafval van andere plaatsen zoals kazernes, schoolpleinen en campings kreeg.

Bladaarde verandert de bodemzuurgraad niet en is rijk aan voedingselementen. De aarde is enerzijds goed waterdoorlatend en

anderzijds vochtvasthoudend. Op de [kwekerij](#) voegen ze biologische meststoffen toe en andere elementen, zoals kalk, grind en boomschors. De voorraad oogt enorm, maar er wordt ook veel van gebruikt. De moederplantenbedden die samen één hectare omvatten, worden elk jaar met bladaarde verrijkt. Je kunt de ecologische bladaarde ook ter plekke kopen.

De Hessenhof stimuleert duurzaamheid. Zo zit er statiegeld op de zakken waar je zelf bladaarde in kan scheppen. Ook kun je plastic plantpotten retourneren. Zo’n twintig procent van de klanten maakt er gebruik van. En dat percentage neemt elk jaar toe.

HOF ALS PARADIJS

Via een looproute verken je de kwekerij. Voorbij de vijver kom je achtereenvolgens op vakken met stekken van natuurlijke wilde planten, cultivars, kruiden en bodembedekkers. Elk vak is op basis van planthoogte in banen onderverdeeld. In de borders rondom de vakken vind je veel moederplanten, zodat je ziet hoe een stek uiteindelijk wordt. Een voorbeeld is de vingerhelmbloem (*Corydalis malkensis*) die in het vroege voorjaar bloeit en in mei als knol onder de grond verdwijnt. Dan kunnen daar weer andere [moederplanten](#) groeien; de kwekerij verandert om de paar weken totaal van aanblik.

De buxushaag en metershoge beuken en eiken bieden beschutting tegen weer en wind. “Die heb ik zo onder de arm naar het terrein gebracht”, herinnert Hans zich. In de luwte van deze bomen kun je langs de wisselende bloembedden en -borders flaneren. Een lust voor het oog. Hans: “Bij sierplanten krijg ik meteen een idee voor een tuin. Mijn vader zei altijd gekscherend: ‘Jij met je plantjes...’” Achter de ramen van de kweekkas op het terrein zie je doorgaans Miranda de zaailingen en stekjes verzorgen.

Dertig jaar vormden de Helleborus-soorten het speerpunt van de kwekerij. [H](#)

2002 stond de collectie bekend als mooiste van het vasteland. In drie dagen kwamen er maar liefst 8.000 bezoekers. “Er waren zelfs dranghekken nodig”, vertelt Hans. Helaas heeft de oprukkende zaagwesp bijna alle Helleborus-soorten aangetast. Uit biologisch principe kan Hans daar niets tegen doen. Dit seizoen verkoopt hij ze voor het laatst. “Dat doet me pijn aan het hart, maar wie weet komt er ooit een natuurlijke vijand voor de zaagwesp.”

WAT VERANDERT EN WAT NIET

In 1981 begon Hans op 21-jarige leeftijd zijn biologische kwekerij. “Het bedrijf was destijds niet-gecertificeerd”, legt hij uit. “Ik vraag me af of het wel mogelijk was om alles biologisch te doen in die tijd.” De behoefte aan ‘biologisch’ bestond toen nog nauwelijks, bij de kwekerijen noch de consumenten. Hans werd hiertoe geïnspireerd door de biologische kweker Ernst Pagels in Noord-Duitsland en de kruidenkweker bij wie hij als veertienjarige werkte.

Veel kwekerijen zijn inmiddels verdrongen door vermeerderingsbedrijven en tuincenketens. Zij verkopen ‘plofplanten’. Laboratoria creëren kunstmatig stekjes, die ~~vermeerderingsbedrijven~~ oppompen, waarna ze in volle glorie in het tuincentrum te koop zijn. “Onnodig duur”, vindt Hans. Deze planten zijn niet alleen duur in aankoop (zijn biologische stekken zijn vaak goedkoper), ze zijn ook op de lange termijn ~~duurder~~ de plofplanten overleven het seizoen doorgaans niet.

HOE WAS HET OOK ALWEER?

Op dit moment neemt de vraag naar biologische planten toe. Diverse tussenhandels benaderden Hans, maar hij verkoopt alleen aan particulieren. Anders kan hij ~~niet~~ langer garant staan voor honderd procent biologisch opkweken. Hans: “Wat dit vak nodig heeft, is een nieuwe generatie kwekers. De vraag is er en de omstandigheden zijn goed, maar Nederland mist een degelijke opleiding in de vaste plantenteelt.”

Miranda en Hans Kramer met hun honden.

Iedereen die iets serieuzer tuiniert, komt vanzelf bij biologisch uit, meent Hans. “Mensen staan steeds verder van de natuur. Je moet je verdiepen in de groei en het leven van een plant. Heb geduld, accepteer dat een plant niet meteen bombastisch is en heb begrip voor de bodem.” Hij roept op om te denken: hoe was het vroeger ook alweer? Ook roept hij op om niet af te gaan op een plaat-

je op internet. Kijk met een “frank en vrije blik” rond op de kwekerij en laat je inspireren. De Hessenhof leent zich hier perfect voor. ●

Meer biodiversiteit in je tuin?

Op avvn.nl/biodiversiteit lees je

 hoe je dat kun aanpakken.

Ook op bezoek?

Kwekerij De Hessenhof vind je aan de Hessenweg 41 in Ede. Kijk op hessenhof.nl voor meer informatie.

Meer lezen over de specialiteiten van kwekerij De Hessenhof, of over de lievelingsplanten wilde indigo, zilverkaars, struikclematis en duizendknoop? Naar aanleiding van het 40-jarig jubileum publiceerden Hans en Miranda Kramer [Het Hessenhof Handboek](#). Een van de meest recente overzichten in vaste planten en een prachtig boek, waarin Hans aanstekelijk vertelt over zijn ervaringen met de soorten. [Het boek is te koop op de kwekerij.](#)

~~Geluk zit in een groen hoekje~~
~~Deze tips en het interview met Lisa komen uit het boek Geluk zit in een groen hoekje van Suzanne de Boer en Nicolien de Rooij.~~
~~Daarin staan ook praktische ideeën voor balkon, geveltuin en terras.~~

ISBN 9789050118347, € 24,95 KNNV uitgeverij.

